

Sveučilište u Zagrebu

FAKULTET ELEKTROTEHNIKE I RAČUNARSTVA

Istraživanje javnog mnijenja u prihvatu novih tehnologija

- Uvodna razmatranja -

Prof. dr. sc. Krešimir Trontl

Izv. prof. dr. sc. Mario Matijević

Zavod za primijenjenu fiziku FER-a

kresimir.trontl@fer.hr

mario.matijevic@fer.hr

ak. god. 2022./2023.

Struktura IJMPNT kolegija

Istraživanje javnog mnijenja u prihvatu novih tehnologija

Opis predmeta

Uvode se osnove teorija javnog mnijenja, njegovog formiranja i utjecaja društva, kulture i politike na javno mnijenje. Obrađuju se osnove istraživanja javnog mnijenja, struktura anketa i uzorkovanja anketne populacije. Obrađuju se statističke metode analiza rezultata anketa, prezentacija rezultata anketa i njihova interpretacija. Uvod se osnove teorije prihvata novih tehnologija.

Ishodi učenja

1. Upoznati i razumjeti osnovne pojmove i teorije javnog mnijenja.
2. Opisati modele formiranja javnog mnijenja.
3. Dizajnirati, pripremiti i provesti anketu.
4. Provesti statističku obradu ankete.
5. Analizirati rezultate ankete.
6. Obavijestiti o rezultate ankete.
7. Analizirati utjecaj javnoj mnijenja na prihvata novih tehnologija.

Oblici nastave

Predavanja

Način ocjenjivanja

Vrsta provjere	Kontinuirana nastava		Ispitni rok	
	Prag	Udio u ocjeni	Prag	Udio u ocjeni
Sudjelovanje u nastavi	0 %	20 %	0 %	20 %
Međuispit: Pismeni	0 %	40 %	0 %	
Završni ispit: Pismeni	0 %	40 %		
Ispit: Pismeni			0 %	80 %

Za nastavnike

📄 Popis studenata

💬 Komentari

Izvedba

ID 240800

⚙️ Ljetni semestar

2 ECTS

R0 Engleski jezik

R1 E-učenje

30 Predavanja

0 Seminar

0 Auditorne vježbe

0 Laboratorijske vježbe

0 Konstrukcijske vježbe

➡️ Satnica:
predavanja
1x tjedno po grupi

Ocjenjivanje

85 izvrstan

75 vrlo dobar

60 dobar

50 dovoljan

Nositelji

Izv. prof. dr.
sc.

**Mario
Matijević**

Prof. dr. sc.

**Krešimir
Trontl**

Struktura IJMPNT kolegija

Tjedni plan nastave

1. Upoznavanje studenata s načinom izvođenja nastave, sadržajem i ciljevima predmeta.
2. Osnovni pojmovi i teorije javnog mnijenja.
3. Formiranje javnog mnijenja; utjecaj društva, medija, politike, kulture.
4. Istraživanje javnog mnijenja, ciljevi, pitanja, etika.
5. Struktura ankete.
6. Uzorkovanje i metode provedbe anketa.
7. Statističke metode obrade rezultata ankete.
8. Međuispit.
9. Interpretacija anketnih rezultata.
10. Izvještavanje o rezultatima ankete: liste, dijagrami, tablice.
11. Teorije prihvata novih tehnologija.
12. Upotreba rezultata ankete na formiranje javnog mnijenja u prihvatu novih tehnologija.
13. Timski rad.
14. Timski rad.
15. Završni ispit.

Gradivo
za MI

Gradivo za ZI
je cijeli kolegij

Struktura IJMPNT kolegija

Način ocjenjivanja

	Kontinuirana nastava		Ispitni rok	
Vrsta provjere	Prag	Udio u ocjeni	Prag	Udio u ocjeni
Sudjelovanje u nastavi	0 %	20 %	0 %	20 %
Međuispit: Pismeni	0 %	40 %	0 %	
Završni ispit: Pismeni	0 %	40 %		
Ispit: Pismeni			0 %	80 %

IJMPNT ishodi učenja

Ishodi učenja

1. Upoznati i razumjeti osnovne pojmove i teorije javnog mnijenja.
2. Opisati modele formiranja javnog mnijenja.
3. Dizajnirati, pripremiti i provesti anketu.
4. Provesti statističku obradu ankete.
5. Analizirati rezultate ankete.
6. Obavijestiti o rezultate ankete.
7. Analizirati utjecaj javnoj mnijenja na prihvrat novih tehnologija.

* Što je to javno mnijenje?   * Kako se formira javno mnijenje?

* Kako se sastavlja anketa?

* Kako se analizira anketa?

* Kako se prezentira anketa?

* Kakv je utjecaj novih komunikacijskih tehnologija?

Preporučena literatura

- K. Trontl, M. Matijević, “Istraživanje javnog mnijenja u prihvatu novih tehnologija”, skripta predavanja (u izradi) + web prezentacije
- Moy Patricia, Bosch Brandon J. (2013.), Theories of Public Opinion, Berlin: De Gruyter Mouton
- Fink, Arlene (2003.), The survey kit, Sage Publications Ltd, 2nd edition
- Donsbach, W., Traugott, M. W. (2008.), The SAGE Public Opinion Research, Sage Publications Ltd
- Lamza-Posavec, V. (1995.), Javno mnijenje: teorije i istraživanje, Alinea Zagreb

<https://magazinplus.eu/kako-kreirati-javno-mnijenje/>

Uvodni pojmovi

- **Koje termine ima naslov kolegija?**
  - *“javno mnijenje”*
  - *“prihvat”*
  - *“nove tehnologije”*
- Što predstavljaju pojedini termini a što cjelina?
- Koji je utjecaj na održivi i odgovorni razvoj?
- Koja je uloga svakog inženjera u tom kontekstu?
- **Javno mnijenje (javno mišljenje)**
  - Pojam prisutan u filozofiji, sociologiji, politici, psihologiji, povijesti, ...
  - Sve više istaknut u raznim oblicima komunikacije i govoru
  - Neki sinonimi su “opća klima”, “društvena atmosfera”, “stanje nacije”
  - Pojam “javno mnijenje” nije jednozačno određen u znanosti !
  - *Prvi problem* dolazi od konceptualizacije “javnosti” i “mnijenja”
  - *Drugi problem* dolazi od različitog shvaćanja povezanosti u cjelinu

Uvodni pojmovi

- **Pojam “Javnost” (engl. Public)**

- Dolazi od lat. “populus” (narod, svijet, mnoštvo ljudi)
- Izvedenica lat. “publicus” (narodni, državni, javni)
- Predstavlja nešto dostupno i otvoreno narodu
- Primjeri su javni prostor, javni medij ili javni zakon

- **Pojam “Mnijenje” (engl. Opinion)**

- Povijesno je imao dva suprotna smisla
- *Iracionalni proces* koji rezultira vjerovanjem (suprotno znanju)
- *Racionalni proces* prema okolini koji daje odnos prema pitanju
- Suprotnost je i danas uočljiva u korištenju tog pojma

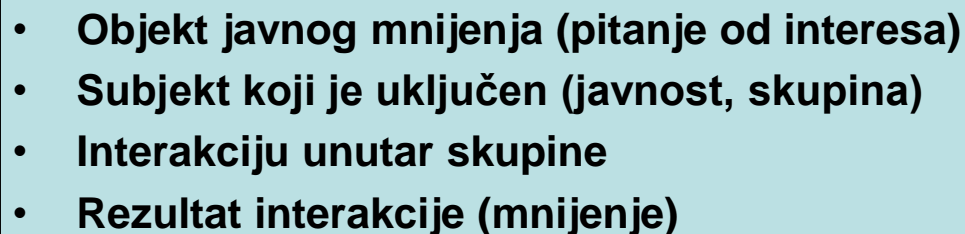
- **Pojam “Javno mnijenje” (engl. Public Opinion)**

- Ovisi o shvaćanju pojmova “javnosti” i “mnijenja”
- Postavlja se pitanje što od tog ima veću ulogu
- Postavlja se pitanje što je točno stav javnosti

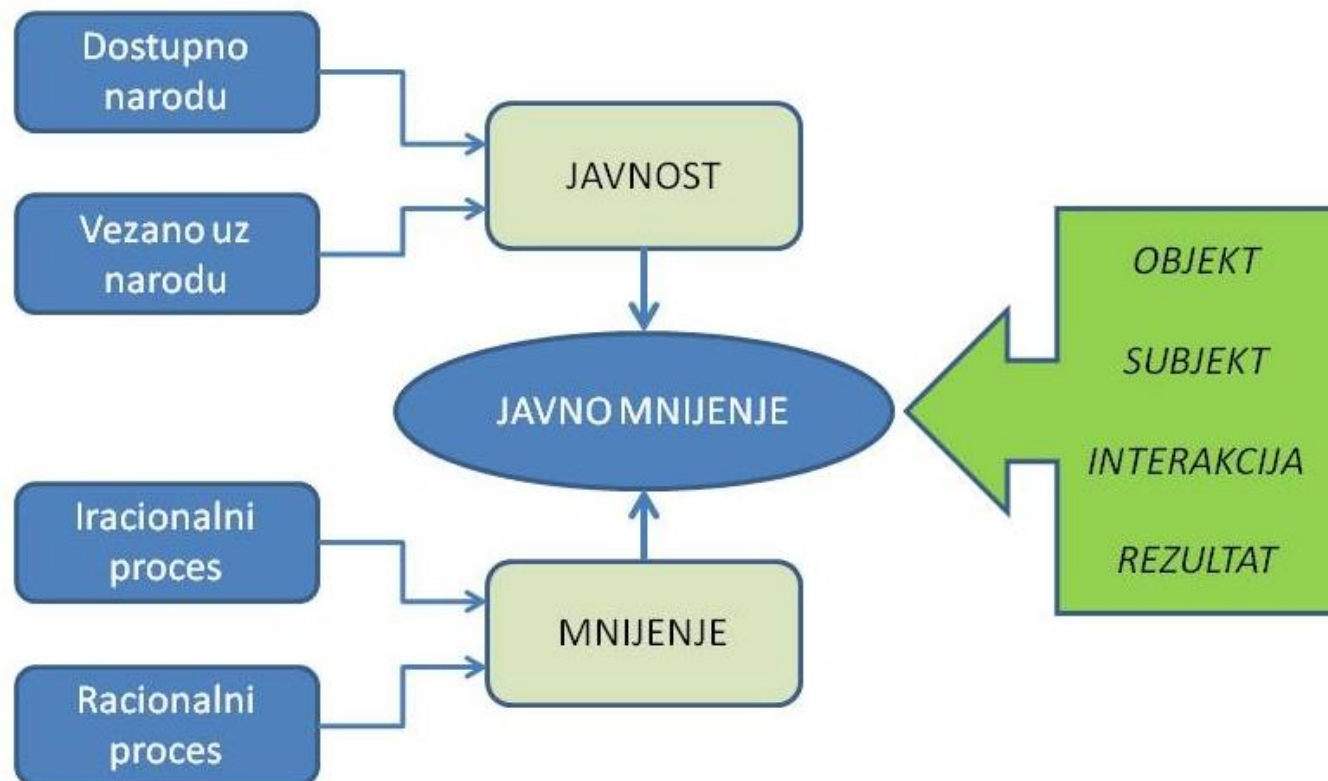
Uvodni pojmovi

- **Pojam “Javno mnijenje” (engl. Public Opinion)**
  - Stav javnosti može biti sumarni stav pojedinaca (*individualizam* tj. psihološko određenje)
  - Stav javnosti može biti interakcija unutar skupine (*kolektivizam* tj. sociološko određenje)
  - Stav javnosti može biti sinteza oba određenja (komunikatološki pristup)
  - Neovisno o pristupu i shvaćanju “javno mnijenje” obuhvaća:

-
- **Objekt javnog mnijenja (pitanje od interesa)**
  - **Subjekt koji je uključen (javnost, skupina)**
  - **Interakciju unutar skupine**
  - **Rezultat interakcije (mnijenje)**

Uvodni pojmovi

- Pojam “Javno mnijenje” (engl. Public Opinion)
  - Grafički prikaz odnosa pojmova “javnost”, “mnijenje” i “javno mnijenje”

Uvodni pojmovi

- **Tehnološke inovacije**

- Značajna uloga u razvoju ljudske civilizacije
- To je traganje za novim spoznajama tj. tehnologijama za potrebe društva
- Time društvo upotpunjuje trenutne potrebe ali i buduće želje

- Moguća definicija tehnologije:
  - ***“... primjena znanja u praktične svrhe ...”***
  - ***“... društvena praksa koja utjelovljuje sposobnost društva da se transformira stvaranjem i manipulacijom ...”***

- Neki autori ističu važnost integracije tehnologije i društvenog života !?
- Neki autori ističu strah od prevelike integracije u ljudske živote !?

- Što nam onda daju nove tehnologije?
  - Mogu rezultirati znatnim poromjenama u društvu
  - Količina apsorpcije tehnologije ovisi o samom društvu
  - Mogu nositi i nove rizike (veliki brat koji uvijek gleda)
  - Mogu biti kontraverzne, npr. Biotehnologija, GMO, kloniranje i sl.

Uvodni pojmovi

- **Proces prihvata novih tehnologija**

- Prihvat predstavlja stupnjeve pojedinca kroz koje prolazi od trenutka kada čuje za novu tehnologiju do trenutka prve upotrebe
- Difuzija je proces širenja tehnologije u društvu
- Koncept difuzije tehnologije
  - Javlja se u 19. st. U području antropologije i sociologije
  - Početkom 20. st. Poljoprivredna tehnologija u ruralnom području
- Prof. Everett Rogers, ruralna sociologije (Ohio State, USA)
- Značajno djelo “Difuzija inovacija” iz 1962. god.
- Teorija prihvata tehnologije ide u 5 koraka:
  - Inovacija (ideja, novina)
  - Usvojitelj (pojedinaac, organizacija, država)
  - Komunikacijski kanal (potreban za difuziju tehnologije)
  - Vrijeme (prihvat nije nikad trenutno)
  - Društveni sustav (mediji, politika, ekonomija i sl.)

https://en.wikipedia.org/wiki/Everett_Rogers

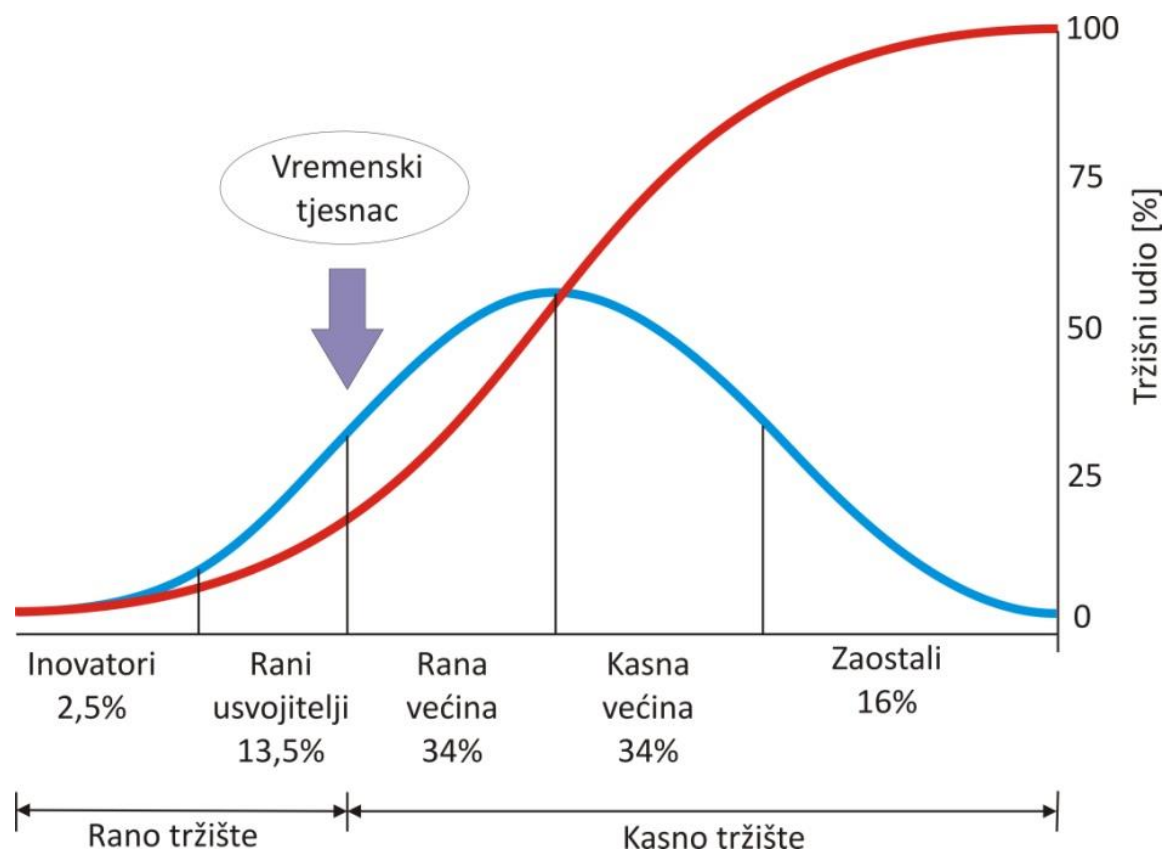
Uvodni pojmovi

- **Proces prihvata novih tehnologija**
  - Proces difuzije tehnologije ide kroz 5 koraka:
    - Svjesnost (usvojitelj tek čuje za novost)
    - Mišljenje (usvojitelj se dodatno interesira)
    - Odluka (usvojitelj razmišlja o prihvatu ili odbacivanju)
    - Upotreba (usvojitelj postaje oprezni korisnik)
    - Potvrda (usvojitelj konačno odlučuje o tehnologiji)
  - Postoji 5 kategorija usvojitelja tehnologije
    - Inovatori (svjesno preuzimaju rizik)
    - Rani usvojitelji (imaju potrebne financije i obrazovanje)
    - Rana većina (malo kasnije usvajaju tehnologiju)
    - Kasna većina (skeptični i slabijih financija)
    - Zaostali (kasni prihvati i averzija prema novinama)
  - Postoje 3 zasebne kategorije usvojitelja tehnologije
    - Promicatelji (uglavnom inovatori)
    - Vratari (kontrola nad informacijama)
    - Vođe (glavna uloga u formiranju mišljenja)

Uvodni pojmovi

- **Proces prihvata novih tehnologija**

- Grafički prikaz kategorija usvojitelja (plavo) kao $\pm\sigma$ intervali
- Prikazuje se i dio tehnologije na tržištu (crveno)
- Os x ujedno prikazuje i vrijeme prihvata tehnologije

Difuzija inovacija prema Rogersu, model korišten u studijama komunikacije i prihvata novih tehnologija

Uvodni pojmovi

- **Uloga inženjera elektrotehnike i računarstva**

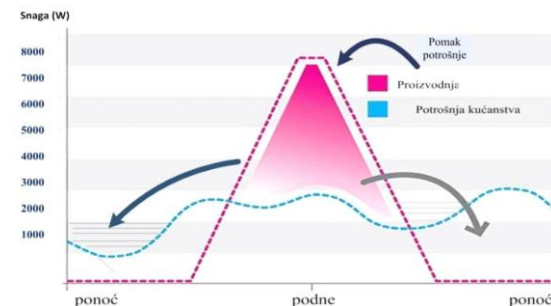
- Da li inženjer mora razmišljati o ovim novim pojmovima? (očito DA)
- Rezolucija UN iz 2015. sa 17 ciljeva održivog razvoja:
  - Globalni plan protiv siromaštva, zaštite Zemlje i boljeg života
  - Ciljana godina ostvarenja 2030. je vrlo blizu
  - Hitne mjere protiv klimatskih promjena
  - Cilj nije ostvariv bez nove industrijske revolucije
- Nova industrijska revolucija dolazi od novih tehnologija (Rifkin):
  - **(I) Komunikacija**   **(II) Energetika**   **(III) Mobilnost**

Industrijska revolucija	Energija	Komunikacija	Mobilnost
1.	Ugljen (parni stroj)	Parni tiskarski stroj	Vlak (parni stroj)
2.	Nafta (motor s unutarnjim sagorijevanjem)	Telefon	Automobil (H. Ford i pomična traka)
3.	Obnovljivi izvori energije	Internet	Električna vozila

Uvodni pojmovi

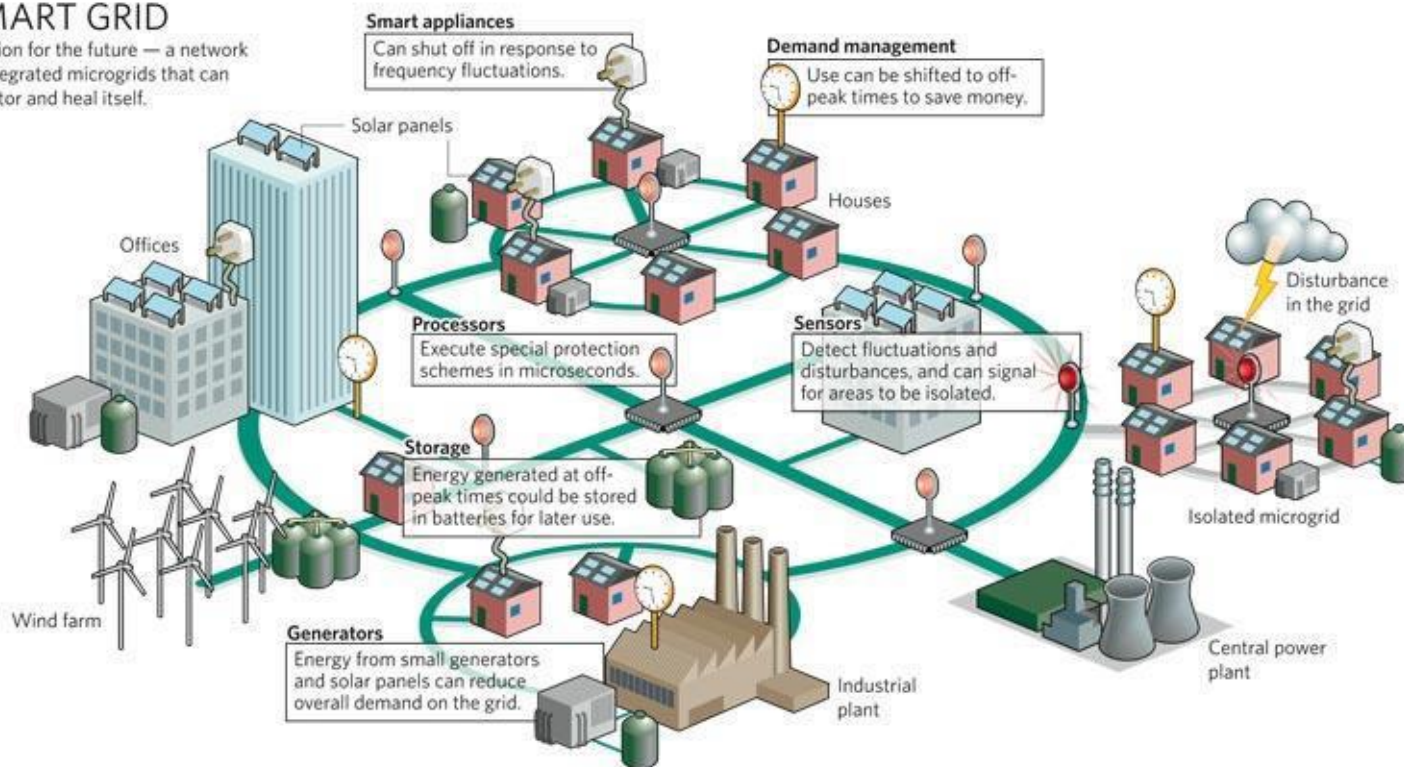
- **Uloga inženjera elektrotehnike i računarstva**

- Treća ind. Revolucija prema Rifkinu znači:
  - Tranziciju prema obnovljivim izvorima energije
  - Zgrade kao zelene mikro-elektrane s OIE
  - Spremnici energije u svim zgradama
  - Pametne energetske mreže za kupnju/prodaju energije (IOT, AI)
  - Tranzicija prema električnim vozilima s IT tehnologijom

SMART GRID

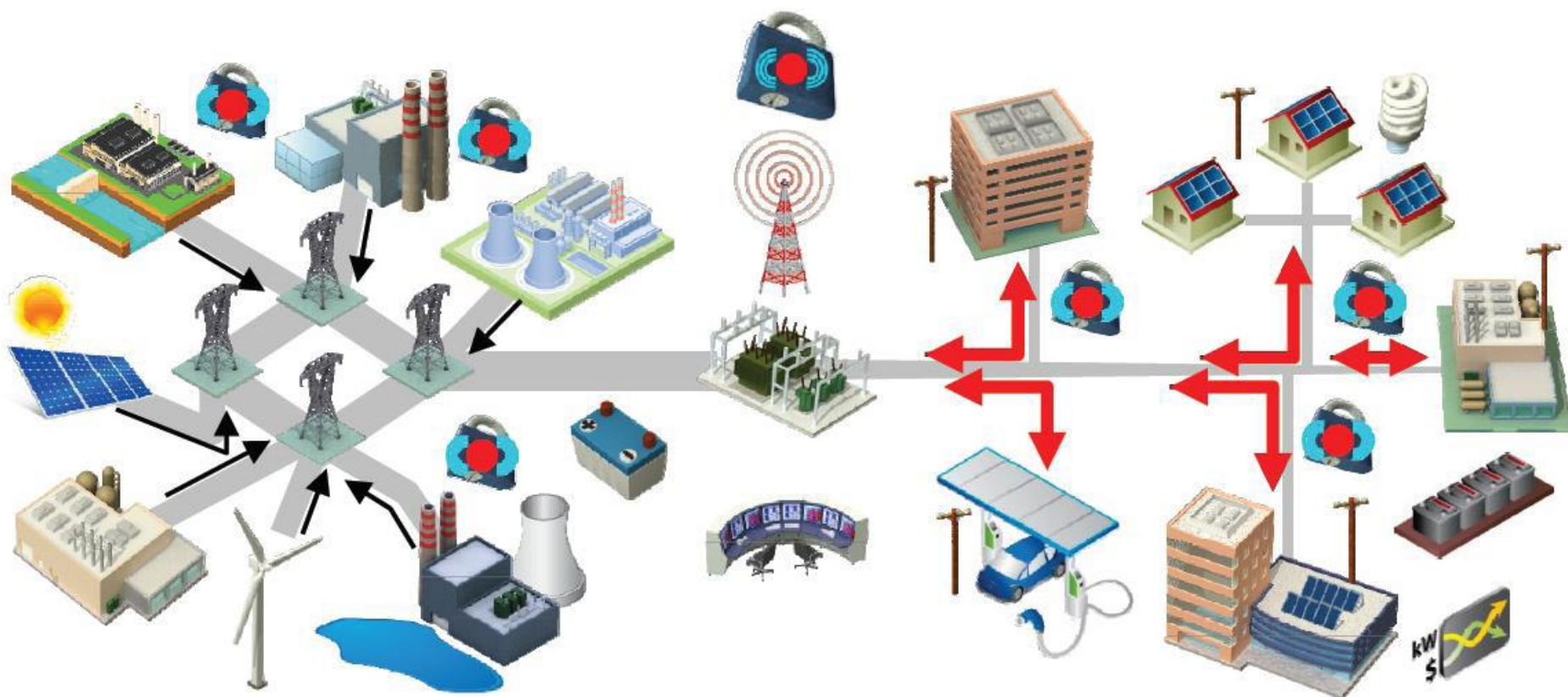
A vision for the future — a network of integrated microgrids that can monitor and heal itself.

Uvodni pojmovi

- **Uloga inženjera elektrotehnike i računarstva**
  - Koncept “pamete EE mreže” (engl. Smart Grid)
  - Kontrola proizvodnje, potrošnje, monitoring mreže, IT komunikacija, ...

Uvodni pojmovi

- **Uloga inženjera elektrotehnike i računarstva**

- Ispunjenje ciljeva UN-a traži prihvrat novih tehnologija
- Ponašanje i djelatnost inženjera je propisana pravilnicima i zakonima
- Statut FER-a u članku 5. kaže što je obveza nastavnika:
  - *“... odgajati studente kao savjesne i etične građane u skladu s kodeksom ponašanja akademskih građana.”*
- Principi inženjerstva iz 2005. (UK, The Royal Academy of Engineering)
  - *“Gledajte dalje od vlastite lokacije i neposredne budućnosti”*
  - *“Inovirajte i budite kreativni”*
  - *“Tražite ujednačeno rješenje”*
  - ... (ukupno 14 stavki)
- Međunarodna organizacija računalnih stručnjaka ACM (kodeks)
  - *“Postupci računalnih stručnjaka mijenjaju svijet. Kako bi djelovali odgovorno, trebali bi razmišljati o širim učincima svoga rada, dosljedno podržavajući javno dobro.”*

Uvodni pojmovi

- **Uloga inženjera elektrotehnike i računarstva**

- Ispunjenje ciljeva UN-a traži prihvrat novih tehnologija
- Ponašanje i djelatnost inženjera je propisana pravilnicima i zakonima
- Kodeks ovlaštenih inženjera elektrotehnike RH:
  - *“Ovlašteni inženjeri dužni su strogo se pridržavati načela zaštite okoliša i održivog razvoja na način da:*
  - *A) upotrijebe svoje stručne sposobnosti kako bi se postigla najbolja tehnička rješenja koja će pridonijeti zdravom i ugodnom okruženju ljudi u otvorenim i zatvorenim prostorima;*
  - *B) nastoje ostvariti rješenja uz najmanju moguću potrošnju sirovina i energije, te najmanje moguće stvaranje otpada i bilo kakvog onečišćenja i oštećenja okoliša;“*
- Kako se gleda na studente FER-a?
  - Inovatori i rani usvajatelji novih tehnologija
  - Vođe prilikom formiranja mišljenja o novih tehnologijama
  - Odgovorni prilikom informiranja ostalih o potrebi novih tehnologija

Uvodni pojmovi

- I konačno “punch-line” ...
  - Mišljenje javnosti je ključno za prihvrat novih tehnologija!
  - Postoje određeni izazovi:
    - Spremnost javnosti na prihvrat nove tehnologije?
    - Kako ocijeniti potporu javnosti novoj tehnologiji?
    - Kako utjecati na promjenu stava javnosti?
    - ...
  - Istraživanje javnog mnijenja daje potrebne odgovore!
  - Stoga smo uveli kolegij jednostavnog i lako pamtljivog naslova:
“Istraživanje javnog mnijenja u prihvatu novih tehnologija” tj. IJMPNT

Software

- Prikupljanje podataka:
  - Qualtrics CoreXM.
  - SurveyMonkey.
  - Google Workspace.
  - Zoho Survey.
  - Jotform.
  - QuestionPro.
  - **Google Surveys.**
  - Typeform.
- Obrada podataka:
  - MonkeyLearn
  - **Excel**
  - Crunch.io
  - NVIVO
  - Marketsite
  - SPSS Statistics
  - KnowledgeHound
  - Displayr
  - Thematic

Klasično prikupljanje podataka – anketari – “face to face”

Telefonsko anketiranje

Inicijalna anketa

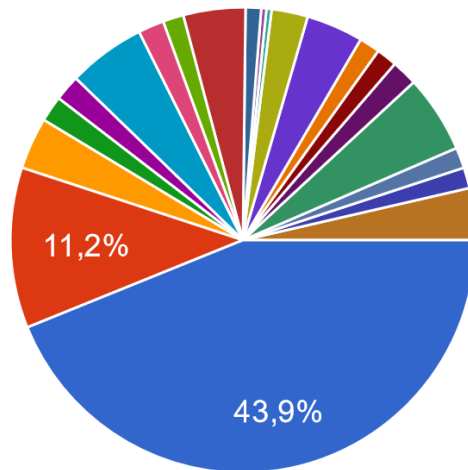
- Svrha:
  - Podloga za pripremu timskog rada
  - Praktični uvid u strukturiranje anketnog obrasca (tri tematske cjeline)
  - Praktični uvid u nedostatke ankete i slabo postavljena anketna pitanja
  - Praktičan uvid u obradu i prezentaciju
  - Zabava

Napomena: rezultati ankete preuzimani su s Google-a tijekom dva dana – zato ukupan broj ispitanika varira – u realnom okruženju takva obrada podataka **nije valjana** – za potrebe ove prezentacija ne igra ulogu – Google nudi mogućnost “neprihvatanja odgovora”

Podloga za pripremu timskog rada

Iz koje županije potječete?

278 odgovora

- Grad Zagreb
- Zagrebačka županija
- Krapinsko-zagorska županija
- Sisačko-moslavačka županija
- Karlovačka županija
- Varaždinska županija
- Koprivničko-križevačka županija
- Bjelovarsko-bilogorska županija

▲ 1/3 ▼

Automatska Google prezentacija – efektna, ali manjkava ...

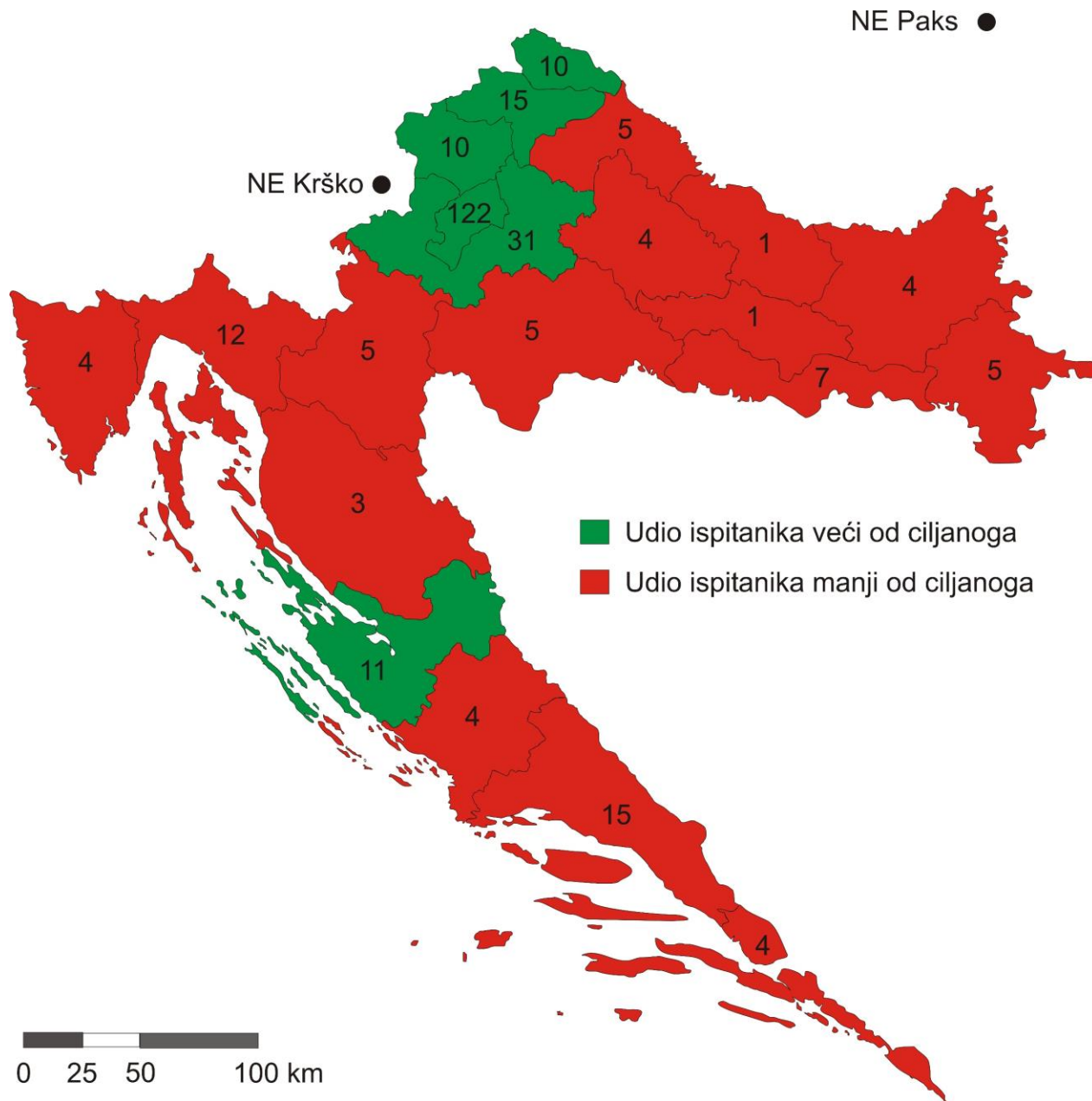
Tablična prezentacija – manje efektivna, ali pruža više informacija

Županija	Ispitanika	Županija	Ispitanika
Bjelovarsko-bilogorska	4	Požeško-slavonska	1
Brodsko-posavska	7	Primorsko-goranska	12
Dubrovačko-neretvanska	4	Sisačko-moslavačka	5
Grad Zagreb	122	Splitsko-dalmatinska	15
Istarska	4	Šibensko-kninska	4
Karlovačka	5	Varaždinska	15
Koprivničko-križevačka	5	Virovitičko-podravska	1
Krapinsko-zagorska	10	Vukovarsko-srijemska	5
Ličko-senjska	3	Zadarska	11
Međimurska	10	Zagrebačka	31
Osječko-baranjska	4		

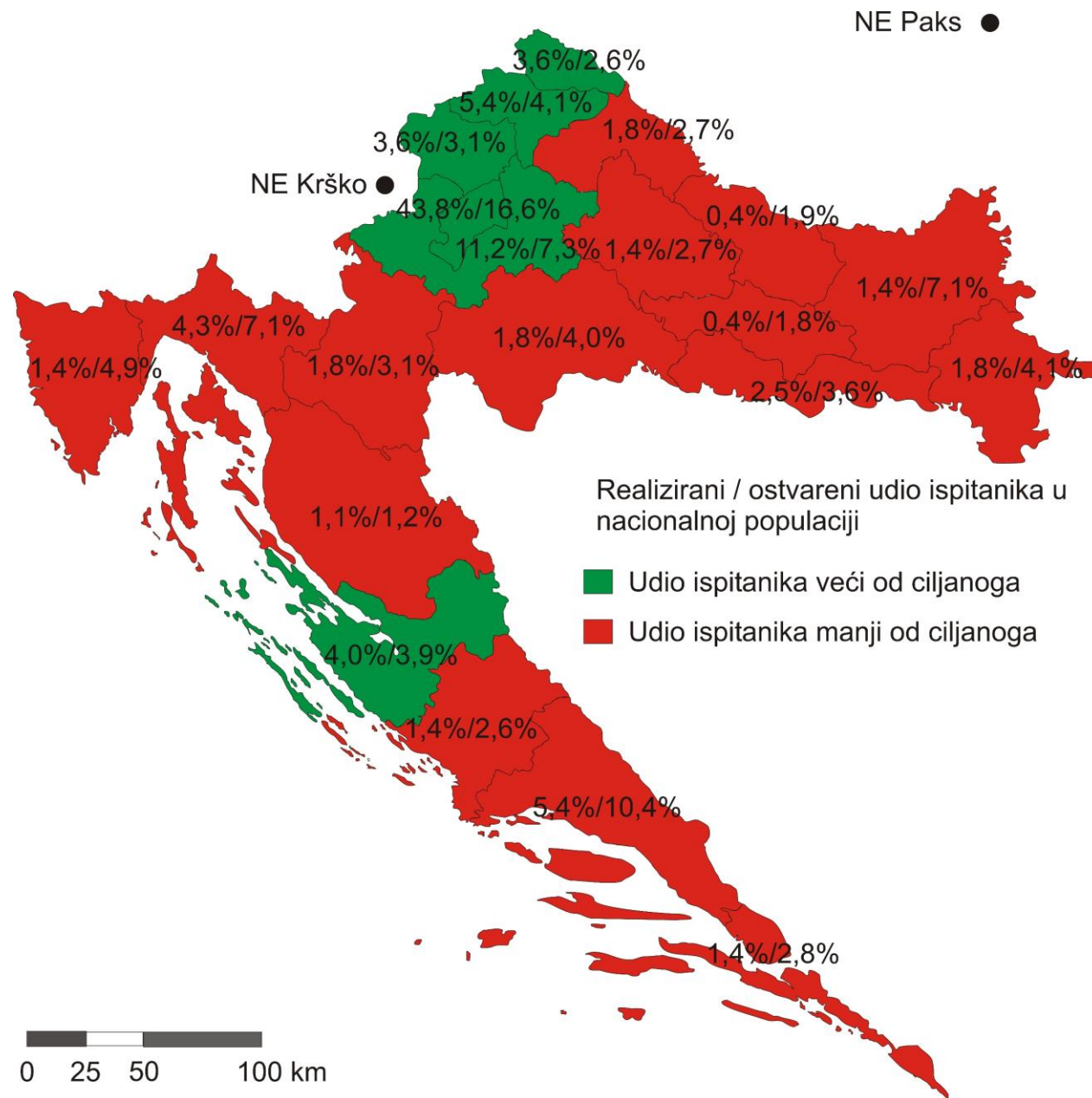
Slikovna prezentacija

- Vezana uz neki uvjet (u ovom slučaju da li broj ispitanika zadovoljava kriterij stratificiranog uzorka)
- Efektna
- Vremenski zahtjevna
- Moguće poboljšanje – realizirani i potrebni u postotcima

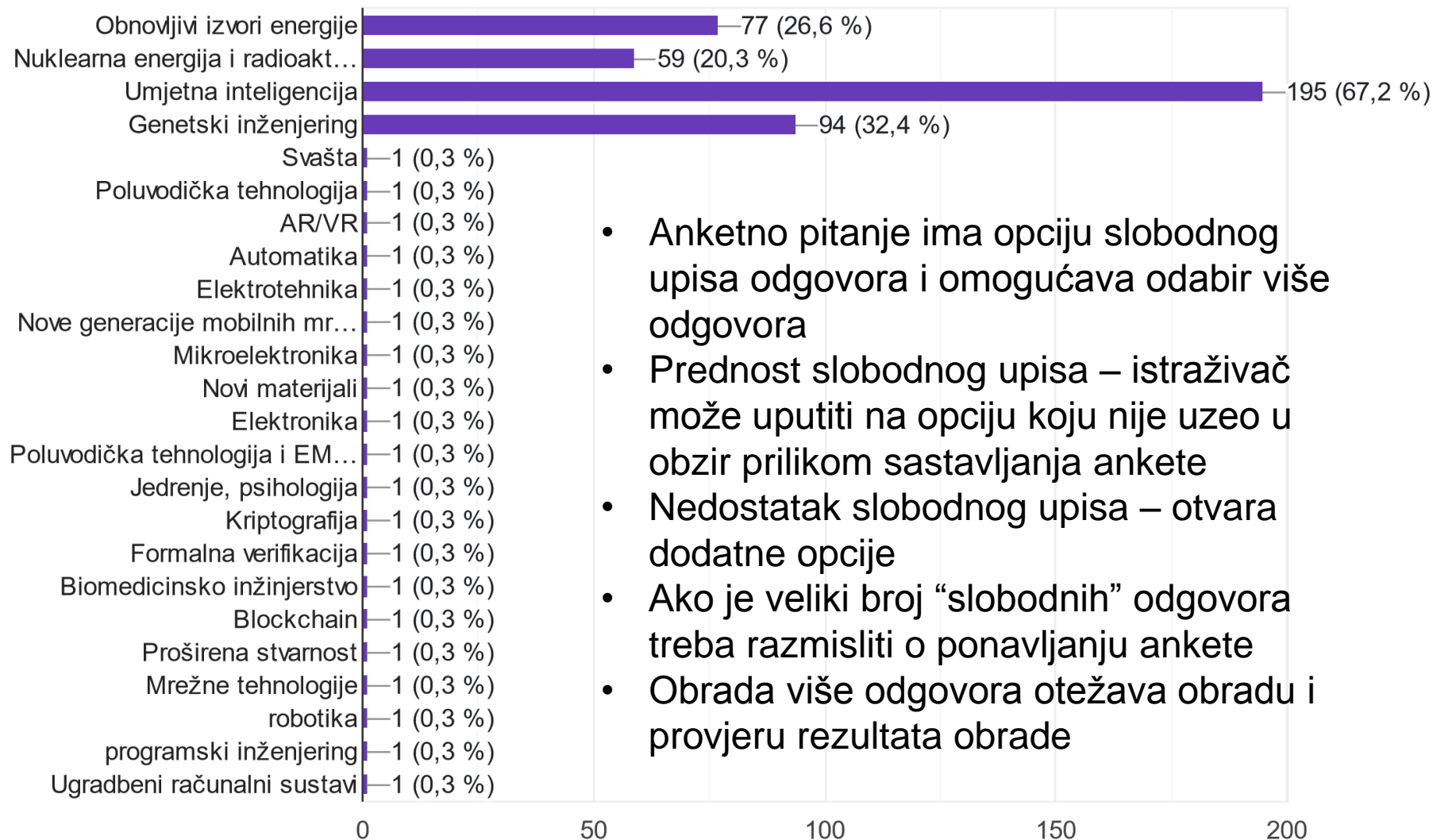
Slikovna prezentacija

- Efektno s puno informacija – možda previse – teško čitljiva slika

Koja od navedenih tehnologija Vas najviše zanima?

290 odgovora

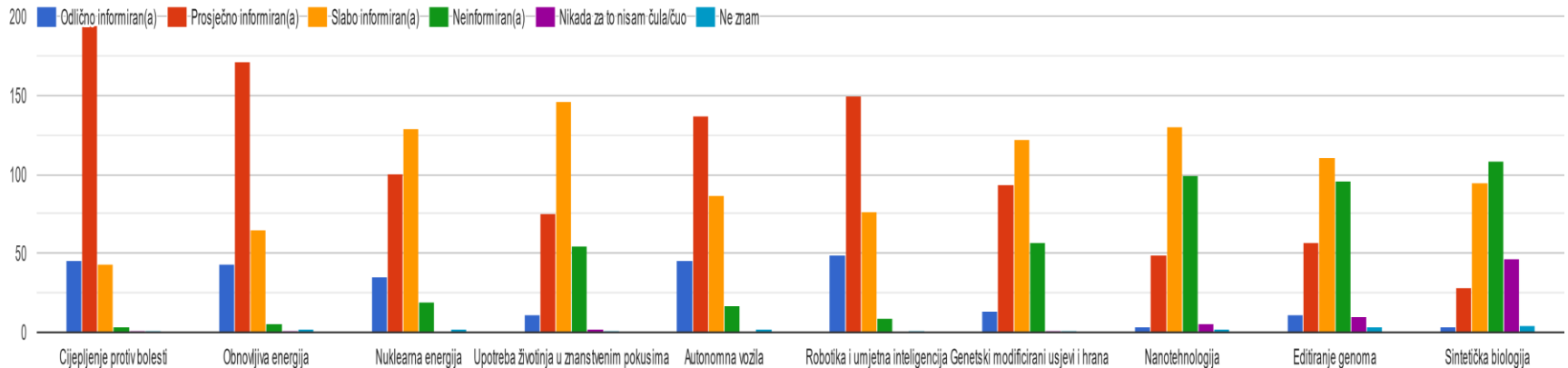
- Anketno pitanje ima opciju slobodnog upisa odgovora i omogućava odabir više odgovora
- Prednost slobodnog upisa – istraživač može uputiti na opciju koju nije uzeo u obzir prilikom sastavljanja ankete
- Nedostatak slobodnog upisa – otvara dodatne opcije
- Ako je veliki broj “slobodnih” odgovora treba razmisliti o ponavljanju ankete
- Obrada više odgovora otežava obradu i provjeru rezultata obrade

- Kakva je distribucija odgovora o interesentnim tehnologijama po pojedinim županijama?
- Automatska Google obrada podataka ne nudi odgovor na postavljeno pitanje!
- Potrebno je preuzeti “sirove podatke” i obraditi ih u odgovarajućem software-u
- Jedna je mogućnost Excel

Županija	Obnovljivi izvori energije	Nuklearna energija I radioaktivni otpad	Umjetna inteligencija	Genetski inženjering	Ostalo
Grad Zagreb	39	30	85	41	0
Zagrebačka županija	13	8	17	7	0
Krapinsko-zagorska županija	1	3	7	3	0
Sisačko-moslovačka županija	0	0	0	0	0
Karlovačka županija	3	2	4	1	0
Varaždinska županija	3	1	13	5	0
Koprivničko-križevačka županija	0	1	3	0	0
Bjelovarsko-bilogorska županija	1	2	2	2	0
Primorsko-goranska županija	2	1	8	3	0
Ličko-senjska županija	1	1	2	2	0
Virovitičko-podravska županija	1	0	1	0	0
Požeško-slavonska županija	0	0	1	0	0
Brodsko-posavska županija	2	1	4	4	0
Zadarska županija	3	1	7	3	0
Osječko-baranjska županija	0	0	3	2	0
Šibensko-kninska županija	1	0	3	0	0
Vukovarsko-srijemska županija	2	2	6	3	0
Splitsko-dalmatinska županija	3	3	13	8	0
Istarska županija	1	1	3	1	0
Dubrovačko-neretvanska županija	1	0	3	1	0
Međimurska županija	0	0	6	4	0

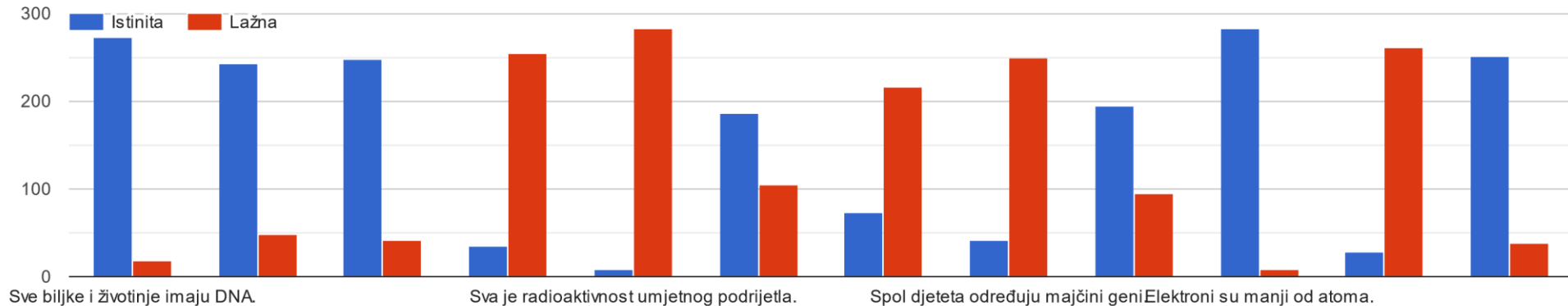
Koliko se osjećate informiranima o svakoj od navedenih tema?

Koliko se osjećate informiranima o svakoj od navedenih znanstvenih tema?

Previše podataka, teško čitljivo, razmisliti o grupiranju ...

Molimo Vas da ocijenite istinitost sljedećih tvrdnji:

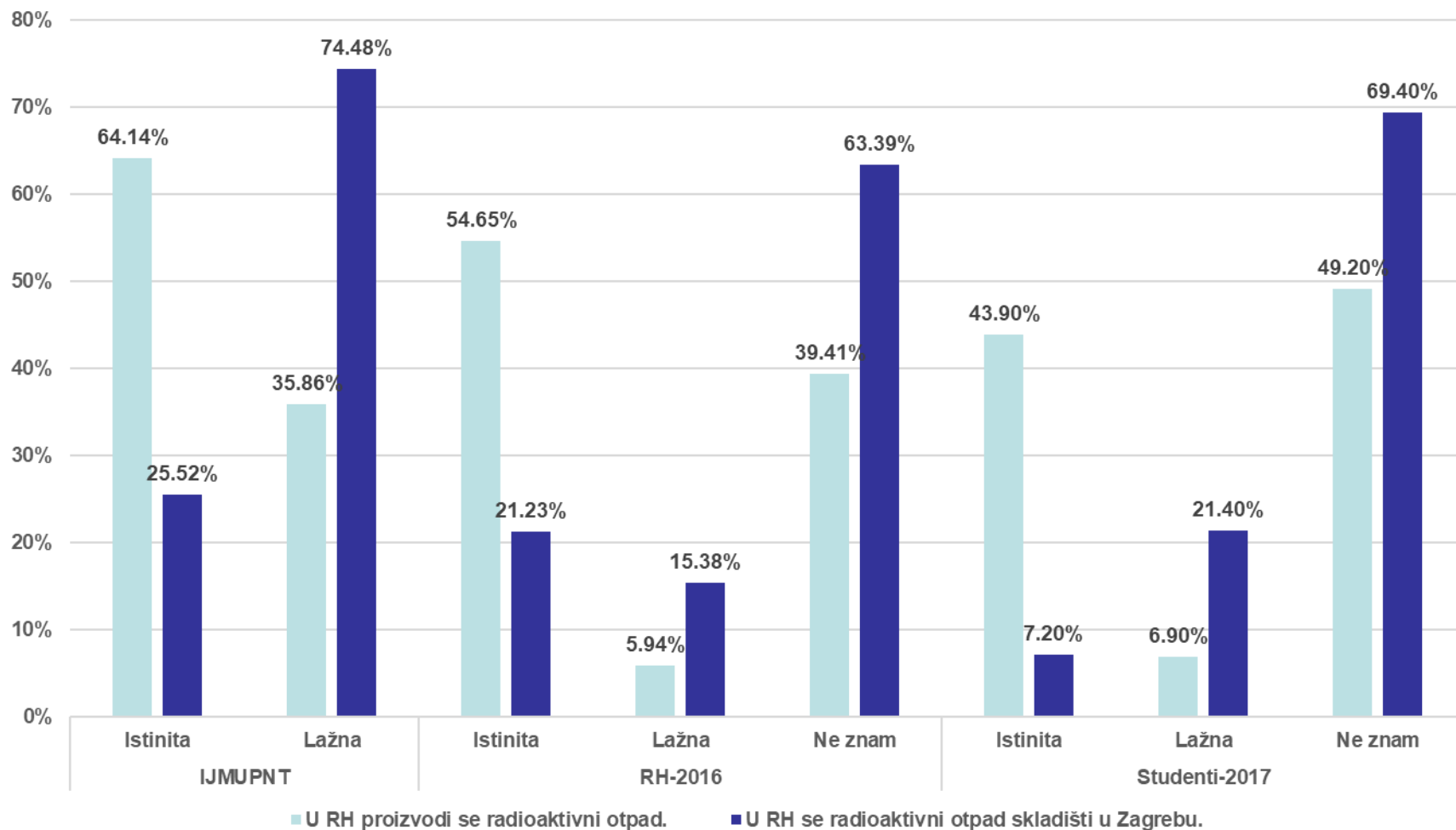

Neupotrebljivo – nedostaju podaci na x osi – nužna obrada u primjerice Excel-u

Također, ako želimo usporediti podatke s nekim drugim izvorima nužna je obrada u primjerice Excel-u

Nedostaje i podatak koji je odgovor točan

Radioaktivni otpad

Obje izjave su istinite!

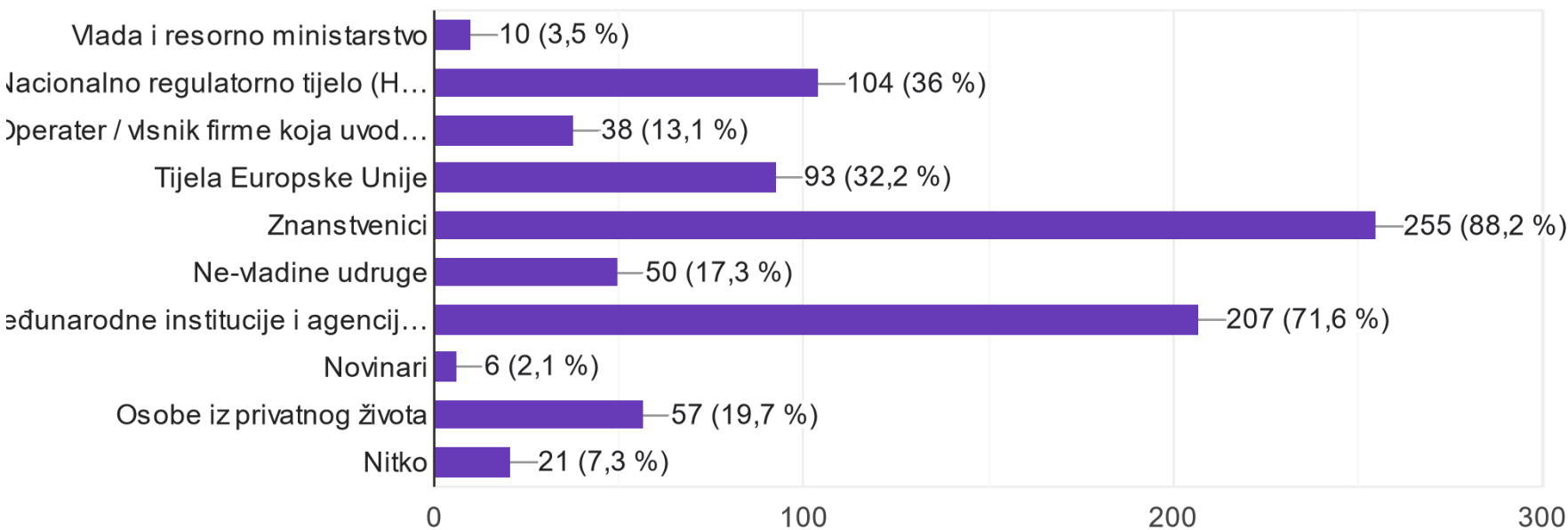
	IJMUPNT		UK-2019	
	Istinita	Lažna	Istinita	Lažna
Sve biljke i životinje imaju DNA.	93.79%	6.21%	93.00%	7.00%
Kisik koji udišemo potječe od biljaka.	83.45%	16.55%	85.00%	15.00%
Kopiranje živih bića rezultira genetski identičnim kopijama.	85.52%	14.48%	75.00%	25.00%
Kod osobe koja konzumira genetski modificirano voće može doći do modifikacije gena.	12.07%	87.93%	27.00%	73.00%
Sva je radioaktivnost umjetnog podrijetla.	2.76%	97.24%	30.00%	70.00%
Spol djeteta određuju majčini geni.	14.14%	85.86%	34.00%	66.00%
Više od polovice ljudskih gena identično je mišjim genima.	67.24%	32.76%	58.00%	42.00%
Elektroni su manji od atoma.	97.24%	2.76%	55.00%	45.00%
Laser radi na principu fokusiranja zvučnih valova.	10.00%	90.00%	48.00%	52.00%
Jedan kilogram olova ima istu masu na Zemlji i na Mjesecu.	86.55%	13.45%	37.00%	63.00%

Zelena boja označava točan odgovor

UK-2019 – UK Department for Business, Energy & Industrial Strategy:
 “Public attitudes to science 2019”, UK GOV, 2020.

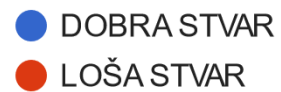
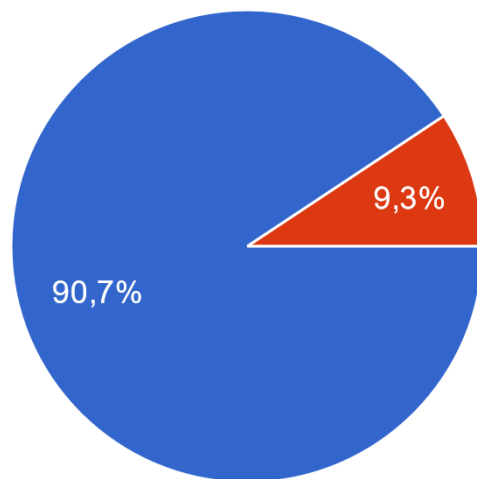
U koja tri (3) od navednih izvora informacija biste imali najviše povjerenja kada je u pitanju nova tehnologija?

289 odgovora

Ravoj umjetne inteligencije je

290 odgovora

Odaberite tri (3), za Vas najvažnija, razloga gubitka povjerenja u organizaciju koja prikuplja, pohranjuje i koristi Vaše osobne podatke.

290 odgovora

